

TELEGRAFUL ROMAN.

№ 114. ANUL XI.

Sabiu, in 19 Decembre 1863.

Telegrafulu ése de doua ori pe septemana: joi'a si Dominec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gata, prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7 fl. v. a. ear' pe o junctate de anu 3 fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciul din Monarchia pe unu anu 8 fl. éra pe o junctate de anu 4 fl. v. a. Pentru prino si trei sitraine pe anu 12 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia óra cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru o doua óra cu 5 1/2 cr. s. pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Insciintiare de prenumeratiune

„Telegrafulu Român.“

Apropiandu-se capetulu anului 1863, se deschide prin acésta prenumeratiune noua la acésta foia.

„Telegrafulu Român“ va urma a ési de doue ori pe septemana, Dominec'a si Joi'a. Formatulu remâne neschimbatu. Asemenea si pretiulu, care e

Pentru Sabiu, pe anu 7 f., pe 1/2 anu 3 f. 50 xr., pe 1/4 anu 1 f. 75 xr. v. a. —

Pentru Transsilvania si monarchia austriaca pe anu 8 f., pe 1/2 anu 4 f., pe 1/4 anu 2 f. v. a.

Pentru Principatele române unite si strainatate, pe anu 12 f., pe 1/2 anu 6 f., pe 1/4 anu 3 f. v. a. —

DD. abonanti suntu rogati a nu întârziá cu tramiterea contingentului seu.

Abonamentulu se face prin epistole francate la

Editor'a „Tel. Rom.“ in Sabiu.

Despre scólele din Banatu.

Din Comitatu Timisiului in Decem. 1863.

(I. I.) Sa vorbim odata despre o dorere a nostra capitala, despre caus'a directiunei si inspectiunei scóloru nostre poporale din Banatu si Ungaria; sa vorbim, pentru cá nu cumva sa devina a credé cine-va, si mai alesu cei de susu de la cáma, ca acésta cauza momentósa cá nici un'a al'a, prin carea se conditiuneza invetiamentulu si crescerea poporului, de la care iara depinde cultur'a si dezvoltarea nationala, ca acésta cauza a încetatu a ne mai casioná dorere, séu ne amu facutu nepasatori pentru ea!

Suntomu pré bine informati despre calamitatea cea mare, ce ni-a resultatu din supunerea scóloru si a invetiamentului nostru poporala la o directiune si inspectiune atátu de puciuu chlamata si caificata spre acésta, precum e dupa amara nostra esperiinta aceea a unui cleru fara destula cultura didactica, si condusu de o ierarchia straina si neamica, cá sa nu dicemu contraria progressului si dezvoltatiunei nostre nationale.

Amu luatú notitie despre multe si grave plansori in acésta privintia, si noi amu inad-situ lamentatiunile nostre, însa acuma ne mai potendu-le suferi, le dámu pre fatia, si spunemu, ca nu vomu încetá, pâna candu nu ni se va dá remediulu mantuirei. Precumu odinóra unu mare Romanu nu mai încetá cu: „delenda est Carthago“, asiá noi micutelasiu Români nu vomu încetá a repeti si iarasi a repeti: „Luati scólele din mânilé clerului si din ghiarele ierarchiei serbesci!“

Sciindu noi cu cáta sete si nerabdare ascépta biectii invetiatorii nostri nationali si tóta zelós'a si credintiós'a nostra inteligintia si totu luminatulu nostru poporu ori ce notitia despre pasii, miscamintele si pertractárele, ce s'au facutu si se facu in acésta privintia, nu pregátamu a le impartasi unele date mai próspete, referitóre la acestu obiectu, facendu-o aceea cu totu respectulu si tóta rezerv'a, ce póte meritá o cauza delicata intr'unu stadiu nu mai pucinu delicatu, si ce potu pretinde pretiuitele nostre fantáne de informatiune.

Pentru cei ce n'au ayutu ocaziune a cunoáce faimós'a: „Prémilita plansóre a Româniloru din comitatele Banatului, pentru multele si feliuritele nedreptatiri si asupriri nationali, celise facu loruin scóle, in

biserica, pre la dicasterie si oficiolate, si judecatorii si in tóta viéti'a lorupublica“, substernuta Maiestatii Sale prégratiosului nostru Imperatu si Rege in 25 Iuniu 1863 si provediuta cu préinált'a semnatura imperatésca, citámu aici din acea plansóre pasagiulu, ce se atinge de tem'a nostra, si care suma:

„Maiestate! E de comunu cunoscutu lucru, ca mai marii bisericei nostre ortodocse in Banatu, precum si organele lor consultative si administrative suntu partea mai mare de nationalitate serbesca si spre tóta intemplarea influintiei serbesci chiaru de dupa sistem'a si regulamintele custatóre suse, ear interesulu si nationale si bisericescu si personale alu mai mariloru bisericei serbesci d'intru începutu a fostu, si pâna adie in contra dezvoltárei romanismului indreptatu. Mesurile clerulu serbescu fatia cu scólele si invetiatorii nostri populari au scandalisatu totu poporulu nostru si au scarbitu adencu sufletele intregi inteligintie române! Acestu cleru a începutu pre fatia o lupta némicitóre in contra perfectiunárei limbei si litereloru nostre; a scósu literele nostre cele romane cu violintia de prin scóle si a introdusu cele slavice, a maltratatu si vexatu pre invetiatorii, numai cá sa-i constringa a parasi metódu celu búnu, ce-lu introdusesse in tempulu asiá numitulu absolutismu guvernulu Mai. Tele; ha a suspendatu si strámütatu pre multi la statiani mai rele, numai pentru ca cutezasera ei a se folosi de cuvinte si litere romane in loculu celoru slave“

Maiestate! Nu voim sa—Ti amarimu anim'a parintésca cu insirarea aici de multele casuri concrete scandalóse, ce ne marginim, încátu pentru necompatibilitatea oficiulu de directiune scolare la noi cu clerulu si preste totu cu ierarchia serbesca, a ne proyocá la reportulu fo tului consiliariatu românú de scóle din Banatulu Temesianu din 29. Oct. 1859, substernutu din oficiu fostulu c. r. ministeriu de cultu, unde a si aflatu deplin'a respectare; ear încátu pentru faplicele patimiri ale scóloru nostre sub directiunea clerulu serbescu, ne proyocámu cu umilintia la reprezentatiunea oficiala, facta in acésta privintia sub 27. Sept. 1862 din partea fostulu atunci administratoriu alu Carasiului cátra consiliulu locuteninte din Bud'a, care insa pâna acum'a—pecátu seimu noi—n'a ayutu nici unu resultatu.“

Pre tem'iulu acestoru espusetiuni s'a formulatu in acea prémilita plansóre urmatori'a rogare: „ear încátu pentru anarchia, ce domnesce pretotidenea in scólele nostre poporale, sa Te induri pré gratosu Mai. Ta a dispune cátu mai curendu,

cá scólele nostre poporale numu decátu sa se scótia de subt administratiunea clerulu si sa se supuna la o administratiune si directiune romána nationala civila, carea sa se organizeze amesuratu corintiei tempului si cu ascultárea celoru mai de frunte capacitati nationale ale nostre,— séu pre basea normeloru, ce custau pâna la anulu 1849, séu a celoru ce se introdusera de atunci incóce si custara cu pré imbucuratori resultatu pâna la anulu 1861.“

Nu multu dupa radicarea acestei „alarmatórie“ plansori ni s'a referitu cá unu ce positivu, ca ináltii barbati din fruntea regimulu ungaru au resoluta voia si dorintia de a ne ajutá si a ne mantui scólele si instructiunea publica de a conduce, ce duce la ratacire, de o lumina, ce respandése intunerecu!

Ni-a saltatu anim'a de bucuria, pentru ca nu ne-amu indoitu, ca guvernulu Maiestatii Sele, dupa ce étu odata a venitu la convingerea, cá sistem'a presinte a directiunei si inspectiunei scóloru nostre nu e decátu mórtea culturei poporului românú, si dupa ce mórtea, séu si numai negrijirea

culturei poporului român, a unui popor atât de bun și binemeritatu pentru patria și pentru tron, nu poate să zăcă în interesul și intențiunea predeprețului și pregratiosului regim, — numai decât va apuca măsurile de lipsă spre vindicarea acestei periculoase doreri a sufletului nostru național.

Intr'aceea șiamu pre bine, ca din partea fraților Serbi, anume prin barbatii lor cei chemați a incurge în pertracțiunile și desbaterile acestei cauze, ni se voru face câte toate împedcări, sub felu de felu de pretestu; și intr'adeveru ori cu care dintre corifeii fraților Serbi încercămu noi și încercămu barbatii noștri de frunte a se înțelega în această privinție, totu refușati eramu, cu toate ca argumentele lor, aduse pentru susținerea statului prezente în școlile noastre, erau învederate false și neintemeiate, încātu nu merita a fi argumente.

Dar precându noi, pentru opusețiunea acest'a, ce înlimpînămu din partea fraților Serbi, ne intristaseramu pre multu, știindu noi foarte bine, ce multu cumpanesce votulu lor acolo, unde noi nici ca acceptămu să fim ascultați, ne sosisi și ne surprinse preplacut'a înștiințare, ca escelintele barbatu, ce stralucesce în fruntea guvernului țerei unguresci, a aflatu de bine și cu cale, a cere asupr'a cauzei reorganizării școlilor noastre opiniunea și votulu unui-a dintre cei mai competinți barbati ai națiunii noastre, a domnului jude la tabl'a regia, V. B a b e ș i u.

Acés'a s'a întemplat înca înainte cu trei patru lune, și noi, precātu cunoscemu multu probatulu zelu alu acestui barbatu alu nostru, nu ne indoimu, cumca densulu fără întârziare va fi respunsu în celu mai doritu și priinciosu tipu la tem'a, cu care s'a onoratu.

Noi, și suntemu convinsi ca cu noi națiunea intréga, eara mai vertosu banatienii, atât de bine cunoscemu simțimintele, principiile și opiniunile domnului V. Babesiu despre creșterea tinerimei în școlile populare, și atât de mari și de multe probe avem despre nobilele și maretiele sale intențiuni naționale, încātu noi, fără de a cunósce în detaliu cuprinsulu operatului seu asupr'a cestiunii reorganizării și administratiunii școlilor noastre, din tota anim'a, cu ambele mâni lu acceptămu și subscriemu acel'a că pre alu nostru, și ne amu simți prefericiti, deca înaltulu regim aru avé marea grație de a deslegá câtu de curendu acesta cestiune, pentru noi în celu mai mare gradu întetitoria, pre temeiuu operatului și votulu domnului V. Babesiu.

B r e t i c u în 30 Nov. 1863. (Intardiatu) Sunetulu clopotelor au desceptatu în sufletele noastre indoit'a serbare, ce amu avutu de a serba la 30 a lunei cor., cându dimpreuna cu Prasnuirea Apostolului Andreiu antaiulu chematu, amu serbatu și diu'a onomastica a Escellentiei Sele bunului nostru Parinte Episcopu Andreiu Baronu de Siagun'a; ca dupa ce ne adunaramu în sf. biserică la ascultarea slujbei de sér'a, care s'au sevarsitu de Preotulu de rendu Alexiu Verzea, la vremea Litiei d. socia a acestui On. Parinte aduse cele de lipsă pentru sevarsirea acelei slujbe ce s'au și sevarsitu din adânculu sufletului intru pomenirea sftului Apostolu Andreiu, și onórea onomasticeii dile a Escellentiei Sele Parintelui Episcopu. — Apoi în diu'a de praznicu iarasi desceptandu-ne semnulu celu de praznicu alu tragerei clopotelor, ne-am adunatu earasi cu totii în sf. biserică, spre a aduce ferbinti rugaciuni pentru îndelung'a, pacinic'a și fericit'a petrecere în lumea acest'a a bunului nostru Parinte Episcopu, cându iarasi fui norocitu a vedé unu prinosu și o coliva cu mai multe podóbe infrumsetiata to'u de susu pomenit'a demn'a femeia adusa, la care dupa molitv'a amvonului s'au începutu slujb'a cu psalmulu „Dómne audi rug'a mea“, după care îndata s'au cantatu Tropariulu, Condaculu și Marirea dela chvalite a sftului în trei stări, facendu-se la fia-care stare eotenia de preotulu slujtoriu A. Verzea pentru viétia și pacinic'a sanatare a bunului nostru stapánu bisericescu; — apoi cétindu-se molitv'a sftintrei colivei s'au radicațu Panagi'a de mai multi crestini, dimpreuna și Preotulu slujtoriu câtu și Par. Spiridonu Demianu jun. cu evlavie și râvna; cantandu-se „Cadesse cu adevératu.“ —

Mai pre urma facendu-se ingenunchiare s'au cetitu înainte usiloru celor mari cu tonu înaltu decâtu slujtoriuu preotu rugaciunea de multiamita, — și s'au finitu cu melodiós'a cantare „pre Archiereulu nostru Andreiu“ s. c. l., ce sau cantatu de Invetiatorulu nostru Staneicu cu elevii sei scolari. — Asiá s'au serbatu diu'a onomastica a înaltul Escellentiei Sale Parintelui nostru Episcopu; căruia lungésca-i atotpoterniculu Domnedieu anii viétiei pentru binele și fericirea națiunii Sele daruindu-lu sftloru sale bisericii în pace

întregu, cinstitu sanatosu, dreptu îndreplandu cuventulu adevérului. —
Unu crestinu din Breticu.

Prospectu politicu.

Intermezzulu ce lau fostu produsu scirile despre prochiamațiunile revoluționarie din Ungari'a au fostu că și lumin'a umblătoare, care fállăe pucinu deasupr'a unei rovini și apoi dispare eara în nimica. Remâne însă discușiunea despre o aplanare în Ungari'a și diuarele voru dejá sa șcie, ca principiile lui Schmerling și Deak suntu combinabile. Unele șgomote atingătoare de acésta cestiune repetiescu scirea, ca începutulu anului 1864 va fi ilustratu cu luarea în desbateru a cestiunii unguresci și lumea mai șpera apoi ca imperatulu va veni cu imperatés'a în Ungari'a, după unii că sa se încoroneze. Nu ștambuni de toate scirile acestea, ceva însă este la midilocu și este naturalu că sa fia, pențruca fiindu cestiunea Transsilvaniei încātuva resoluta trebe sa vina alte pe tapetu. Lumea politica însă nu e multiamita cu atât'a, ci unii se temu altii dorescu, că cestiunea Transsilvana sa se cuprinda în cea Ungara. Relatamu numai temerca și dorinț'a unor și altoru în privinț'a acest'a și credemu, ca de aceste dóue e legata și cris'a séu necris'a ministeriala în Austri'a, pre carea noi nu o potemu dori.

La frații Romani de peste munti, după câtu cetimu în diuarele lor, vedemu vorba mai multa și mai pucina isprava. Certele vehemente nu au fericitu pre nici o națiune, cu atâtu mai pucinu pre un'a, carea acumu începe a viiá. Suntemu și noi pentru libertate și legalitate însă nu pentru succirea libertatiei și a legalitatiei, după cumu se vina unor individi bine și multimei ren. Șperámu multu dela sesiunea de fatia a camerei Romaniei (careá nóue acumu mai ca nu ve mai vine a o numi cu acestu nume frumosu), însă vedendu acumu, ca ori cine vine la putere deca e liberalu e luat la trantele, ca sa nu póta face nimicá, deca e „legalistu“ lovesce pressa, lovesce totu (vedi Romanulu din anii dela 1862 înapoi) și beata țiera Romana se pomenesce în urma cu nimica și înca aru fi fericita póte cu atâtu, ea se pomenesce cu detorii creșcende. Ca cutare e muscalitu cutare turcitu, altulu austriacitu și alte epitețe diplomatice, ce se dau unii'a și altui'a, este în camer'a Romania la ordinea dilei. Și acestea suntu expresiuni domólo prelanga cele ce le cetimu în „convențiune“ secundantulu „Romanului“ și prin urmare alu „legalitatiei“ asupr'a „Buciumului“ — expresiuni, cari noi suntemu dedati a le audí dela coferi tiele cele mai rele, iar nu dela ómeni cari aru fi chemati a sustinea cauze politice. Se șperamu, ca nu vomu mai veni în tristá pusețiune a relatá o nimicá asiá de oribile și sa ne întórcemu ochii catra alte țeri mai departate și straine.

Mai pe óra vinu depesie dela Altona (cetate în Holstein) și ne spunu, ca în 24 Dec. n. au intratu trupele confederatiionale, după ce au desiertatu cele danese cetatea. Bucuri'a Altonenilor sa fia fostu mare. Indata ce au parasitu Danii cetatea, tota s'a 'mbracatu serbatoresce. Colorile germane și sleswig-holsteinice se vedéu în toate părțile. Comissarii civili, îndata ce au ajunsu în Altona, au emissu o prochiamațiune în numele ducelui Fridericu, care s'au afisatu pre toti paretii. Deputatii Altonci au provocatu pre populațiunea cetatiei la o adunare pe 12 óre la amédi ale acelei dile. În adunare au fostu multi adunati, și se dice, ca ducele Fridericu fu prochiamatu cu entusiasmu de domnitoriu legitimu alu ducatelor. Totu dela Alton'a aflámu, ca lini'a contumatiála s'a stramatatu la riulu Eider, și ca Rendșbugulu se întaresce mereu cu palisade.

Resbelulu celu mare în Americ'a de média nópte se vede a fi pe gaț'a. Confederatii suntu încungiurati de toate părțile. Presiedintele republicei de aci au emissu unu mesagiu prin care încunoscintiéza, ca relațiunile Uniunii în afara suntu bune și înlauntru crede ca înca voru fi acusi asemenea bune. Congressulu Uniunii e deschisu.

Invetiamentulu în Romani'a.

Cátu de bine cunoscemu Románii din principate adevéritele sele lipse, vedemu cu placere din urmatoriulu tractatu alu „Reformei.“

„Este multu timpu de cându Românulu, de cându satenulu român gеме în ignorantia și apasare. Este multu tempu, de cându elu nu mai vediu pe guvernulu țerei sale gândindu-se la densulu, la luminarea sea și a copiiloru sei, la usurarea sórtei sele. Guvernele trecute, guvernele regulamentari aveau de sistemu și de interesu a tiné pe țieranu

în ignoranța și împilare. Intunereculu este rézemulu apasărei și alu tuturor relelor omenesci, împilarea abrutiseza astfel pe oameni, încatu îi face a crede ca nu este nici unu regimu mai bun și mai dulce decâtu acestu regimu. Ignorantia, împilarea și miseria pareă a fi sôrtea tieranului nostru.

Abia la 48 tieranulu român zari o lumina care-lu descepta din lethargia, in care zacea, și-lu facu sa simtia și sa vadia, ca și elu este omu că toti ômenii, ca are dreptulu a se bucura de instructiune, de drepturi politice și de libertate, că toti concetatenii sei; dar vai! acea lumina abia se zari in cele trei luni de libertate, și ea se stinse in noanulu incitatiei și alu privilegiului, in care gemea natiunea intréga. 48 fu antai'a periôda a regenerarei natiunale, care prevesti poporulu român drepturi cetatienesci, lumina și libertate. 59 este a dôn'a periôda a regenerarei Romaniei, in care ideile de libertate și de progressu semenate in anulu mantuirei, in timpul revolutiunii, catau a dá fructele loru și a se transformá in fapte. Privilegiulu trebuie sa cada înaintea dreptului și egalității. Elu cadu in fine impreuna cu biciulu, cu monopolulu instructiunii și cu tôte consecutiile regimulu absolutistu. Astadi dar, multamita cerului și regimulu celui nou, in care ne aflamu, poporulu român nu mai este consideratu că o turma de sclavi ingenuchiati inaintea vointiei și capriciului unui singuru omu. Elu se bucura de tôte drepturile politice și sociale, care decurgu din suveranitatea colectiva și individuale. Poporulu român se descépta astadi din somnulu ignorantie și se vede chiamatu și elu la banchetulu vietiei morale și intelectuale. Instructiunea și libertatea este astadi apanagiulu tuturor, și acést'a se simte totu asiá necesarie că și pânea de tôte dilele. Acést'a ideie erá in cugetulu tuturor, și realisarea ei se simtia de toti și se intindea din palatulu bogatulu pâna in colib'a seracului.

Suntu doudzeci de ani, de candu guvernele române nu se mai gandira la cultur'a poporulu, la infiintirea și imultirea scóleloru. Acést'a fapta binefacátore, acést'a mesura de utilitate publica pare-ca a fostu rezervata ministeriului actuale, care indata ce veni la putere, cea dintâiu ideie ce avu, fu de a: infiintia și a imulti scólele prin satele și orasiile României.

Mesur'a bine facátoria luata de guvernulu pentru imprascierea luminei prin sate, prin infiintirea de scóle comunale pentru ficele saténului nostru avu resunetu in tóta tier'a, in tôte inimele, și rezultatele binefacátore nu voru intardiá a se vedea peste putinu. Ele voru fi immense și mantuitoare. Prin acést'a mesura, putemu dice ca guvernulu nostru a pusu degetulu pe rana. Deja au și inceputu ficele tieranului nostru a visita scólele de sate, multumita Ministeriului actuale și amiculu nostru poetu și ministru alu culteloru D. Dimitrie Bolintinenu, tier'a și posteritatea voru binecuventá pe Ministeriulu poporulu, pe initiatorulu luminei și alu libertatiei, pe cáile progressului și ale civilizatiei. **L u m i n a d a r, l u m i n a s i i a r l u m i n a ! v o m u s t r i g á i m p r e u n a c u n e m u r i t o r u l u G ö t h e.** Novelele ce priimim de prin districte ne anuntia veseli'a generala, ce au coprinsu tôte inimele la inaugurarea scóleloru comunale de fete prin satele Romaniei.

Totu acestu diuaru ne spune, ca ministeriulu a mai proiectatu 1000 scóle pentru Moldov'a.

O scire importanta din Romani'a.

Pecandu incheiamu numerulu nostru de astadi, ne sosi „Buciumulu“ tiparitu pe harthia ros'a, presupunemu ca dreptu manifestatiune de bucuria, căci un'a din problemele cele mari, pentru care elu a luptatu necontentitu din prim'a óra a existintiei se, e deslegata: **monastirile disce inchinate suntu secularisate**, adica reluate de statu in possessiunea statului.

Principele Alexandru Ioann I., dupace inca sub ministeriulu Cretulescu dispusese a se face pasii pregatitori in acést'a cauza, a datu in urm'a raportulu ministeriului actualu unu mesagiu cátra Camera, pentru votarea unei legi privitoare la secularizarea tuturor monastiriloru disce inchinate. Camera mai cu unanimitate, adica cu 79 voturi contr'a 3, au votatu acést'a lege. Atátu raportulu ministeriului, cátu și insusi proiectulu de lege suntu acte multu mai importante,—căci ele dispunu mai de a patr'a parte a pamentulu romanescu,—decátu sa nu le comunicamu in totulu loru cititoriloru nostri.

Eata dar Raportulu ministeriului.

Pré inaltiate Dómne!

De patrudzeci de ani, Romani'a reclama solutiunea cestiunii natiunale a averiloru monastiriloru pamantene disce inchinate. Martore suntu anaforalele divaneloru Tierei de la 1822

pâna la 1828, incheiarile adunáriloru regulamentarie de la 1832 pâna la 1848, și lucrările divanuriloru extraordinarie și ale fostiloru Domni Grigorie Ghic'a și Barbu Stirbei de la 1849 pâna la 1856. Adunarea muma, adunarea ad-hoc din Moldov'a din anulu 1857, chiamata in virtutea tractatulu de la Parisu, spre a rosti dorintiele tieriei in privinti'a viitórei ei organizatiuni, s'a rostitu asemenea in unanimitate, ca acést'a cestiune in care se atinge a cincea parte a tieramulu Romaniei, nu putea și nu se cuxine a se hotari de cât in tíera și prin tíera. In raportulu catra congressulu din Parisu, adressatu de Comissiunea internatiunale din Bucureset, cinci din siépte Comissari ai mariloru poteri europene, ce au fostu luat sub scutulu loru regenerarea natiunii române, au recunoscutu legitimitatea drepturiloru nóstre in privinti'a cestiunii monastiriloru disce inchinate.

De la 1859 și pâna astadi, adica de la introducerea noului regimu creatu prin Conventiunea din 7/19 Augustu 1858, și comissiunea centrala și Adunările electice, in fiecare sessiune, au revindicatu pentru tíera dreptulu de a hotari acést'a cestiune in deplin'a sea libertate de legislatiune, garantata prin tractatulu de Parisu. Tôte ministeriele, câte in acestu intervalu s'au succesa la putere, interprete a patrioticeleor cugetári ale Inaltimei Vóstre, au luat in fati'a poterei legiuitoare indatorirea, ca acést'a cestiune se vá hotari in tíera; și natiunea intréga fára osebire de partita, unita cá unu singuru omu, a aplaudatu la aceste declaratiuni natiunali!

Si nici ca se putea altmintrelea, Pré inaltiate Dómne. Cándu strabunii nostri au ziditu pe pamentulu romanescu locasiuri sante romanesce; cándu le au inzestratu cu bunuri ale natiunii; cándu apoi, numai spre o mai buna ingrijire și conservare le au inchinatu locuriloru de josu, ei au facutu aceste acte din propri'a loru miscare, in deplin'a loru libertate de Români, și fára nici o interventie straina; și pururea au pastratu tieriei dreptulu de a privi și locasiurile sante și bunurile atarnate de densele cá proprietati ale Tieriei. Cine déra altii decâtu acést'a Tiera și Guvernulu ei potu astadi hotari despre sôrtea acestoru monastiri și a bunuriloru loru, cari, in mân'a calugariloru greci, au degeneratu cu totulu din primitiv'a loru destinatiune? Inspirata de principiile civilizatrice ale secolulu și de adeveratule sele interesse, cari nu potu a mai permite cá o a cincea parte din pamentulu romanescu sa continue a fi avere de mâna mórtá in possessiunea usurpata a unoru comunitati religiose, cari de secolu calca tôte conditiunile dedicatiuniloru primitive, Natiunea româna, urmandu esemplulu datu de natiunile cele mari ale Europei, reclama secularizarea averiloru de mâna mórtá. Asiá, in siedinti'a sea din 22 Decembre anulu contentitu, Adunarea electiva a votatu in unanimitate inscrierea venituriloru averiloru monastiriloru pamentene disce inchinate, in budgetulu venituriloru Statului, și a pusu indetorire Guvernulu, ca ioca in cursulu acelei sessiuni sa presinte puterei legislative unu proiectu de lege, care sa hotarasca in fondu acést'a cestiune și anume in tíera și pentru tíera.

Pré Inaltiate Dómne! Romani'a, sigura de a intalni pe Inaltimea Vóstra pretotindenea unde suntu interesele și aspiratiunile ei, este in dreptu de a acéptá de la initiativ'a Inaltimei Vóstre solutiunea unei cestiuni atátu de natiunale cá aceea a averiloru monastiresci. Subscriisii Ministri ai Mariei Tele, aru lipsi dara tieriei, aru lipsi Inaltimei Vóstre, aru lipsi simtiementeloru loru de Români, déca aru mai intardiá cu respectuos'a propunere cátra Inaltimea Vóstra, de a se dá satisfactiune unoru cereri atátu de desu repetite, atátu de unanime, atátu de unanime, atátu de natiunali.

Cunóscemu, Mari'a T'a, motivele de innalta prudentia cari au amânatu pâna acum solutiunea acestei cestiuni; déra cunóscemu totu de odata și simtiemintele patriotice ale Inaltimei Vóstre. Si, in fati'a imprejuráriloru actuali, in faci'a legiuitei nerabdári a natiunii, fára osebire de partita și de classe, in faci'a initiativei luate de capii bisericeii române, cestiunea nu mái invoiesce amanare.

Subscriisii déra, in deplin'a consciintia a respunsabilitatii loru ministeriale, inaintea lui Dumnedieu, a Inaltimei Vóstre și a tieriei, au onóre a Ve cere autorisatiunea de a infacisia Adunarei alaturatulu proiectu de lege, pentru care si supunu cuvenitulu mesagiu la Domnesc'a Vóstra semnatura.

(Subscrii) M. Cogalnicenu, L. Steege, Papiu Ilarianu, N. Rosetti Balanescu, D. Bolintinenu, P. Orbescu, Nr. 1536, 12 Decembre 1863.

Iurnalele romanesce.

La apropierea unui anu nou credemu ca va fi de inte-

ressu deosebitu pentru publicul nostru, a cunoșce baremu în trasuri scurte și fugitive jurnalistice a româna, atât din Austri'a, câtu și din Principatele române unite. Credem totdeodată, ca prin acést'a facem unu serviciu și respectivelor foi române, cu care împreună tindem la un'a și aceeași tinta sublimă, de a pregăti romanimeii unu venitoriu mai fericit, decum i fu trecutul, decum i e parte mare și presintele. Facem dar sa urmeze, încātu le cunoșcem firesce, foile publice romanesci, antăiu ale noastre din Austri'a, apoi a le fratiloru de dincolo, — în ordine cronologica.

1) „Gazeta Transilvaniei“ în Brașiov, ese de 26 ani, acum sub redacțiunea d. Iacobu Muresianu. Pretiulu eii împreună cu Fôia pentru minte, anima și literatură, ce ese neregulat, face 10 f. *)

2) „Telegrafulu Român“ în Săbiu, ese de 12 ani. Pretiulu lui 8 f.

3) „Amiculu Școlii“ în Săbiu, fôia școlastică, ese de 5 ani sub redacțiunea d. Visarionu Romanu. Pretiulu lui 4. f.

4) „Concordia“ fôia politică, ese în Pest'a, de 4 ani, acum sub redacțiunea d. Alessandru Romanu. Pretiulu eii 10 f.

5) „Aurora română“, fôia beletristică ilustrată, ese de 1 anu în Pest'a sub redacțiunea d. Ioannichiu Miculescu. Pretiulu eii 5 f.

6) „Organulu pedagogic“ fôia lunară pentru educațiune și instrucțiune, ese în anulu 1. în Săbiu sub redacțiunea d. Ioann Popescu; pretiulu lui 3 f.

7) „Umoristulu“, fôia glumetică cu ilustrațiuni, ese în anulu 1 în Pest'a sub redacțiunea dlui Georgiu Ardeleanu. Pretiulu lui 6 f.

Din cele de dincolo ne sunt mai cunoscute „Romanulu“, de 7 ani, ese pe tota diu'a în Bucuresci sub redacțiunea dlui C. A. Rosetti, și consta pentru Austri'a 30 f. pe anu. Fôia acést'a, odinioară stegarulu liberalismului în Romani'a și pretiuită și bucurosu cetita și de Români din Austri'a, decandu s'au aliatu atât de nenaturalmente liberalismulu escentricu cu ciocoismulu celu ruginitu din țiera, seu în limb'a parlamentară extrem'a stânga cu extrem'a dreapta, a perdutu în Austri'a multu din vedit'a sea. E paguba și pecatu, ca genialulu și patrioticulu lui redactore au alunecat pe acést'a cale; sperămu însă, ca geniulu celu bunu alu Romaniei va restabili ecilibriulu, și va redă „Romanulu“ trezvii'a de a vedé, ca sôrtea unui poporu, ce s'aru portă cu regimulu asiă, cumu se portă acést'a fôia fatia cu tinerulu seu guvernulu subminandu-lu și slabindu-lu, în locu de a-lu credită, popularisă și întări, — ca sôrtea, dicem, a unui astfelu de poporu e sigur'a perire.

„Reform'a“ esista de 5 ani. Ea ese de două ori romanesce și odată francesce pe septemâna sub inteligent'a direcțiune a d. I. G. Valentineanu. Ea se dîce a fi fôia ministerială, — și se distinge prin soliditate și moderatiune. Ea vorbesce câte odată și despre noi, pecandu d. e. Românulu și celece privesc la interesele noastre cele mai vitale, le ia numai în forma de depesie telegrafice de prin foile de Vienu'a, Frankfurt și Parisu.

„Nichipercea“ fôia satirică cu ilustrațiuni, ese de 5 ani, acum sub redacțiunea dlui G. A. Poenaru; pretiulu eii pentru Romani'a 32 douădieceri („sfânti“) pe anu, — pentru Austri'a nu e pusu pretiulu. Aduce câte odată și câte o gluma bună, și spirituositatea nu i se pôte denegă; dar frivolitatea eii cea nemarginită, cu carea trage în noroiulu trivialității totu ce e nobilu, înaltu, santu, — de multu sternesce pela noi disgustu. Sagetile eii sunt îndreptate mai cu sêma asupr'a ministriloru, dar câte odată se tînde și mai însusu, și fiindcă adeseori n'are nimic'a de criticatu, dar de criticatu totu trebuie sa critice, pentru aceea adeseori produce nise glume, de care nu-ti pôte veni sa rîdi.

„Buciumulu“, cea mai mare și mai impunătoare și și pentru ochiu cea mai placută din foile politice romanesci, ese pe tota diu'a în Bucuresci sub redacțiunea poetulu d. C. Esaru Bolliacu; pretiulu lui pe anu 56 douădieceri. „Buciumulu“ e dusmanulu neimpacatu alu duoru principie, ce ajunsesera în țiera la putere: dusmanulu calugarismulu grecu și alu ciocoismulu. Elu purcede dela a-deverulu istoricu, ca aceste două caste, virite între Domni-

toru și poporu, au adusu prestu țiera tôte nenorocirile; de aceea combate aceste două caste cu biciu de focu și cêrca a restabili puterea țierei p în apropierea mutuală între Domnu și poporu. Intențiunea lui e bună și salutară; paguba numai — după parerea noastră — ca combate atât a personalitățile. De noi cesti de dincoace „Buciumulu“ totdeun'a, dela esirea sea pâna în diu'a de astăzi, se ocupa cu multă caldura; diet'a noastră o-a reproducu întregă, și nimicu mai însemnatu în vietii'a noastră publică nu-i scapa din vedere.

„Convențiunea“ o potemu numi pe scurtu puiulu „Românulu“, numai câtu i lipsesce spiritulu, puterea, și parte și moderatiunea, care „Românulu“ totu le mai pastréza. Convențiunea ese de trei ori pe septemâna sub redacțiunea dlui Grig. Heliadu. Consta doi galbini pe anu. (Va urm.)

Varietăți și noutăți de di.

Ministrulu de statu cav. de Schmerling se dîce ca s'a rensanatosiatu deplinu, ca va lipsi câtu-va tempu din Vienu'a și iutr'aceea va fi suplinitu prin ministrulu Lasser.

(Musica pe telegrafu.) Spiritulu omenescu a mai inventatu unu ce mai necredibilu, decât n'amu vedé mai di de di minunile naturei descoperite de elu. Profesorulu germanu Reis din Friedrich-dorf după cercări neobosite de 11 ani i-a succésu a compune unu aparatu fiziculu, prin care, precumu prin telegrafu cuvintele, asiă prin elu sunetele musicale se reproducu pâna în cele mai îndepărtate distanțe. Asiă d. e s'aru poté, că cineva sa dîca în Vienu'a, și noi sa jocămu — de ni-aru veni de jocatu — în Săbiu. Instrumentulu se numesce telefonu — departe sanatoriu — seu telegrafu musicalu.

(Capr'a pazitoare de curechiu.) Într'unu orasielu francesu se prinse de curendu unu furu deosebitu, — directorele de poliția.

Furtunele de pe la începutulu lui Decembrie — despre care amintiseram și noi-au produsu pe mare 1428 nenorociri: 1158 năi se frânsesera, dar ómenii de pe ele scapara cu vietia; 230 corăbii se perdura de totu; 27 care s'au cufundatu cu ómeni cu totu, încātu nu li s'a mai aflatu încă unu'a, în fine 13 barce pescaresci.

Nr. 72—1 Citatiune edictale.

Georgiu Voicu din Brașiov, în Ardél, de religiunea ortodocsa, a parasitu cu necredintia pe legiuit'a sa socia Mari'a Rusu, totu din Brașiov, de șapte ani de di, nedandulu celu mai micu semnu de ubicatiunea sea.

Deci mai susu numitulu parasitoriu prin acést'a se sorocesce, că dela dat'a de mai josu, într'unu anu și o di sa se infalsieze negresitu înainte Scaunulu Protopopescu I. alu Brașiovului, căci la din potriya se va dá hotarâre la acti'a sociei lui și în lipsa-i.

Brașiov 5 Decembrie 1863.

Ioann Popasump.

Protopopu I. alu Brașiovului.

Pretiurile de piatia

din Săbiu, Marti în 17/29 Decembrie 1863.

	fl.	xr.
Grăulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	47
„ de midilocu „	3	20
„ de cōda „	2	93
Secar'a galét'a nemtiesca (Metzen) *)	2	—
„ de midilocu „	1	93
„ „ cōda „	1	87
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen) *)	1	33
„ „ midilocu „	1	27
„ „ cōda „	1	20
Cucuruзуlu galét'a nemtiesca (Metzen) *)	1	87

*) 3 galete nemtiesci sunt 2 galete ardelenesci.

Burs'a din Vienu'a în 18/30 Decembrie 1863.

Metalicele 5%	72 60	Actiile de creditu	183 80.
Imprumutulu nat. 5%	80.	Argentulu	117. 50
Actiile de banca	784	Galbinulu	5. 66

*) Pretiurile sunt computate totu pentru Transilvani'a și monarhi'a austriacă. Red.)